

INTERPROVINCIALE COMMISSIE HERINDELING VIJFHEERENLANDEN

IPC VERSLAG van het gesprek met het college van B&W van Houten d.d. 18 maart 2016 in het provinciehuis van Utrecht, dit in het kader van de herindelingsprocedure van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik met als doel de vorming van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden per 1 januari 2018

Aanwezig:

Namens het college van B&W van Houten:

- Wouter de Jong, burgemeester
- Henny den Bieman, gemeentesecretaris

Namens de IPC:

- Mariëtte Pennarts-Pouw, voorzitter IPC
- Rogier van der Sande, IPC-lid
- Roel Wever, procesbegeleider IPC
- Marcel de Prieelle, beleidsadviseur provincie Zuid-Holland
- Hans Versteeg, beleidsadviseur provincie Utrecht
- Greet van Weerd, verslaglegging

Mevrouw Pennarts heet de aanwezigen welkom. Vervolgens licht zij de herindelingsprocedure en de planning nader toe. Afsproken wordt dat de gespreksdeelnemers het (vertrouwelijke) conceptverslag van dit gesprek eerst ter correctie zullen ontvangen. De verslagen worden uiteindelijk onderdeel van het herindelingsontwerp dat ter inzage wordt gelegd en het vertrouwelijke karakter van dit verslag is vanaf dat moment niet meer van kracht.

Wat verwacht de gemeente Houten van de voorgenomen samenvoeging van Leerdam, Vianen, Zederik om op 1 januari 2018 te fuseren tot de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden?

De heer De Jong antwoordt dat Houten dat fusievoornemen positief beoordeelt. Houten en Vianen zijn betrokken bij een aantal samenwerkingsverbanden. Op het sociale domein werken Houten en Vianen in Lekstroomverband nauw samen. Voorts is er een gemeenschappelijke sociale dienst, een gemeenschappelijk archief en documentatiecentrum, een gemeenschappelijke veiligheidsregio, het basisteam politie en de U 10.

Vianen heeft zich in de afgelopen drie jaar ontwikkeld tot een volwaardige en gelijkwaardige samenwerkingspartner. Die omslag had vooral te maken met het perspectief dat Vianen onderdeel zou kunnen worden van een grotere bestuurskrachtige gemeente. Daarop anticiperend gaf dat een impuls aan het zelfbewustzijn en de bestuurskracht van Vianen. Houten beoordeelt een meer zelfbewuste, sterke en gelijkwaardige zuidelijke buurgemeente (in feite de schaduwwerking van de komende herindeling) als een goede zaak.

Overigens is bestuurskracht niet alleen een kwestie van het aantal inwoners; het gaat vooral om het gedrag en de inzet van een gemeente in een samenwerkingsverband. Houten werkt intensief met Vianen samen in een vijf- of zestal samenwerkingsverbanden (politieregio, Lekstroom, regionaal his-

torisch centrum en het U10 netwerk); Vijfheerenlanden zal een krachtiger bijdrage kunnen leveren aan de samenwerkingsverbanden met meer financiële mogelijkheden en participatie aan de processen (trekker, financieel, personeel) in de regio.

Daarentegen is het moeilijk voorstelbaar wat de gevolgen zijn als Vianen naar Zuid-Holland zou gaan; in feite houdt dat het tegenovergestelde in van hetgeen de heer De Jong zojuist meldde. Een vertrek van Vianen naar Zuid-Holland zou een aderlating voor Houten zijn, gelet op de samenwerkingsverbanden waar beide gemeenten in participeren. Houten ervaart het ontstaan van Vijfheerenlanden beslist niet als een gevaar of een risico; de nieuwe gemeente wordt juist als een positieve ontwikkeling ervaren.

De gemeentelijke fusie zal leiden tot een provinciegrenswijziging. De wettelijke samenwerkingsverbanden moeten worden gerespecteerd maar de toekomstige nieuwe gemeente heeft aangegeven zich op voorhand niet te willen binden aan een provincie, wat betreft de overige samenwerkingsverbanden; de nieuwe gemeente wil zich aansluiten bij het beste samenwerkingsverband, los van de provincie waar de gemeente zich in bevindt. Hoe kijkt Houten daar tegenaan?

De heer De Jong kan de gevolgen daarvan op voorhand moeilijk inschatten maar “shopgedrag of een cafetariamodel” lijkt hem niet wenselijk. Er wordt consistent gedrag gevraagd. Een gemeente kan niet voor de helft in een Gemeenschappelijke Regeling participeren; op dat vlak moeten er duidelijke bestuurlijke keuzes worden gemaakt. Voorbeelden daarvan zijn Werk en Inkomen Lekstroom en de politieregio, terwijl een gemeente wel in meerdere minder formele bestuurlijke netwerken kan participeren, zoals de U 10.

De positie van de nieuwe gemeente in het krachtenveld zal volgens de heer De Jong niet geheel eenduidig zijn. Sociaal-economisch valt het merendeel (ca. tweederde deel) van de bevolking onder de invloedssfeer van het stadsgewest Utrecht als het gaat om oriëntatie, koopgedrag, forenzenstromen, mobiliteit en ondernemen. Bij deze oriëntatie hoort dan ook de provinciekeuze. Hij vindt het derhalve logisch dat de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden in de provincie Utrecht wordt gevestigd.

De nieuwe gemeente wil grensontkennend werken en dat houdt in dat de samenwerkingsverbanden niet hoeven samen te vallen binnen de provinciegrens waar de nieuwe gemeente gevestigd wordt. Hoe kijkt Houten daar tegen aan?

De heer De Jong pleit voor meer congruentie. Alles kan, maar dat maakt het er niet gemakkelijker op, is niet praktisch. Kies voor een pragmatische insteek. In ieder geval kan er niet van de wettelijk vastgestelde regio's worden afgeweken. Kijkend naar de inhoudelijke samenhang, valt er nooit een geheel eenduidige keuze te maken maar naar zijn overtuiging is de weging zwaarder richting provincie Utrecht dan richting Zuid-Holland.

De IPC vraagt hoe een en ander zich verhoudt tot de U 10. Wat betekent de komst van Zederik en Leerdam voor de U 10 agenda?

De heer Den Bieman antwoordt dat Vianen in de regio een belangrijke partner is, als het gaat om de ruimtelijke en de economische component maar ook met betrekking tot het waterbeleid en het linievraagstuk. Soms wordt water als een harde grens beschouwd terwijl dat juist ook als een verbinding kan worden beschouwd; op dat vlak hebben Houten en Wijk bij Duurstede het nodige gemeenschappelijk. Spreker noemt in dit verband ook het begrip “gastgemeenschap”. Een gastgemeenschap is een informeel netwerk en samenwerkingsverband tussen sterke partners die in staat zijn bijdragen te leveren, zonder dat dit formeel in een regeling is vastgelegd. Het sturend kunnen optreden in zo'n

netwerk wordt mogelijk door gezamenlijk eigenaarschap en gezamenlijke verantwoordelijkheden. Die elementen ziet men terug in de Lekstroom, waar grotere en kleinere gemeenten uitstekend in staat zijn met elkaar op te trekken. De U 10 is een mooi construct dat niet als een strikt format wordt beleefd, maar juist ruimte geeft aan gemeenten om “te ademen”.

Het ligt voor de hand dat de komst van Zederik en Leerdam gevolgen heeft voor de U 10 agenda. Overigens dient de inhoud en niet de positie van gemeenten bepalend te zijn.

De heer De Jong merkt op dat Wijk bij Duurstede een enigszins “verweesde positie” heeft, omdat deze gemeente niet bij de U 10 is aangesloten, terwijl ze daar in feite wel bij hoort. Samenwerking tussen Houten en Wijk bij Duurstede zal ertoe leiden dat ook Wijk bij Duurstede meer bij U 10 ontwikkelingen betrokken zal worden; dat zal ook gaan gelden voor Zederik en Leerdam wanneer zij aan de provincie Utrecht worden toegevoegd. Zo ontstaan er weer nieuwe kansen.

In dit verband wordt gewezen op de positie van de gemeente Amersfoort; Amersfoort moet moeite doen om goed op de bestuurlijke agenda’s te blijven staan, omdat deze gemeente er bewust voor gekozen heeft niet bij de U 10 aan te haken.

Op een hoger schaalniveau kan zo ook naar Amsterdam en Utrecht worden gekeken. Op sommige agenda’s moet Utrecht met Amsterdam mee schakelen en dan moeten bestuurlijke grenzen geen belemmering vormen.

Wat is de interactie tussen de bewoners van Vianen en Houten?

De heer De Jong antwoordt dat er vrij intensieve contacten zijn tussen de bewoners van Vianen en Nieuwegein; in feite is dat een aaneengesloten stedelijk gebied. De kleine kernen van Vianen zijn meer op Houten georiënteerd.

Levert het ontstaan van een nieuwe landelijke gemeente aan de zuidkant van de provincie Utrecht voordelen op, als het gaat om meer groen rond de stad, zowel voor recreatie, toerisme als landbouw?

De heer De Jong zet uiteen dat het groen rond de stad er nu ook al is en goed bereikbaar is; wel zal dit thema door de komst van een nieuwe krachtige gemeente duidelijker op bestuurlijke agenda’s komen en daardoor onderdeel van een ontwikkeling worden. Het gaat hier vooral om een mentale kwestie. Houten heeft een soortgelijke ervaring gehad met het Eiland van Schalkwijk; uiteindelijk kon die locatie als een regionaal groengebied op de kaart worden gezet.

De heer De Jong licht voorts toe dat er tussen Houten en Utrecht uitstekende OV-verbindingen zijn. Houten is een groeikern en de inwoners zijn sterk georiënteerd op het stadsgewest Utrecht en de Randstad. Opmerkelijk is wel dat mensen, die langer dan bv. 10 jaar in Houten blijven wonen, zich dan pas op de omgeving gaan oriënteren. Naar mate de inwoners van Houten meer gesetteld zijn, gaan ze intensiever gebruik maken van hun omgeving, vooral richting zuidkant van de provincie Utrecht. De heer De Jong heeft ervaren dat, wanneer grenzen wegvallen en er in netwerken wordt gewerkt, er integraler naar strategische ontwikkelingen van bv. een groen gebied wordt gekeken en er daardoor meer kansen ontstaan, bv. in de vorm van de aanleg van recreatieve verbindingzones. Grenzen zijn in die zin relatief. Hij gaat ervan uit dat de nieuwe gemeente, mocht deze in de provincie Utrecht gevestigd worden, gaat meedoen met alle discussies die in het Utrechtse plaatsvinden. Dat zal leiden tot integrale afwegingen en een gezamenlijke agenda. Een en ander zal veel minder aan de orde kunnen zijn, wanneer de nieuwe gemeente in Zuid-Holland gesitueerd wordt; de oriëntatie van Vijfheerenlanden is dan anders gericht terwijl bestuurders aan beide zijden van de provin-

ciegrens elkaar slechts sporadisch ontmoeten. Hij wijst in dit verband op Culemborg dat aan dezelfde spoorlijn ligt als Houten en dat ook een onderdeel zou kunnen zijn van het netwerk van het stadsge- west Utrecht. Overleg met Culemborg vindt echter sporadisch plaats omdat deze gemeente niet in de provincie Utrecht ligt en bestuurders elkaar vrijwel niet ontmoeten.

Wat vindt Houten van het grensontkennend samenwerken, een concept waar Vijfheerenlanden op wil inzetten?

De heer De Jong zet uiteen dat er in de regio al jaren in goed samenwerken wordt geïnvesteerd; het zou minder plezierig zijn wanneer een (nieuwe) gemeente zich autonoom gaat opstellen en dienaan- gaande een voorbehoud maakt. De regio wil door en heeft belang bij bestuurlijke continuïteit en betrouwbaarheid. Het concept van grensontkennend samen werken kan wel uitwerkbaar zijn maar zal de nodige moeite kosten: het lijkt hem verstandiger dat gemeenten in een regio elkaar blijven vasthouden.

De IPC vraagt of Houten zich op zijn toekomst voor de langere termijn aan het beraden is, ook in bestuurlijk opzicht.

De heer De Jong constateert dat gemeentelijke herindeling in Nederland een moeilijk begrip is, maar de praktijk wijst uit dat er steeds minder gemeenten overblijven met steeds meer inwoners. Die schaa sprong zal blijven doorgaan. Dat betekent dat de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden, maar ook Houten, niet het einde qua omvang hebben bereikt. Dat geldt in nog sterkere mate voor kleinere gemeenten. Op een bepaald moment zal een ander vraagstuk aan de orde komen, nl. wat zijn de grenzen van de steden, de regio's en hoe verhouden deze zich tot de bestuurslagen in Nederland. Er gaan meer sterke gemeenten ontstaan. Tegelijkertijd is helder dat het samenwerkingsverband Lek- stroom aan de kleine kant is; ook daar ontstaat de nodige opschalingsdruk.

Hoe beoordeelt Houten het eventueel wegvallen van Vianen, mocht Vijfheerenlanden in Zuid- Holland gepositioneerd worden?

De heer De Jong meent dat Lekstroom, mocht Vianen naar Zuid-Holland overgaan, in feite te klein wordt. Met het wegvallen van Vianen komt het bestaansrecht van bestaande samenwerkingsverban- den te vervallen vanwege de huidige omvang en kwetsbaarheid. Het gaat dan om de samenwerking met betrekking tot het Sociaal Domein Lekstroom, Werk en Inkomen Lekstroom en de gemeen- schappelijke inkoop. Het regioverband zal op dat moment voor fundamentele keuzes komen te staan, bv. als het gaat om het basisteam politie en het RHC. Vanuit operationeel oogpunt en uitvoe- ringskracht zal er dan een heroriëntatie nodig zijn, bv. richting Woerden. De heer De Jong verwacht dat dit uiteindelijk tot een hervervorming zal leiden. In die zin zal het wegvallen van Vianen een do- mino effect hebben op de samenwerkingsverbanden in de regio en komt men voor existentiële vra- gen te staan.

De IPC dankt de vertegenwoordigers van het college van B&W van Houten voor hun inbreng en rondt het gesprek af.